

BRONKS

FINALE

vanaf 6 jaar
BRONKS.BE

FINALE

Beste leerkrachten,

Binnenkort bezoeken jullie met de klas de voorstelling *Finale*.

Met deze lesmap bezorgen we je graag enkele suggesties om voor én na de voorstelling met de kinderen mee aan de slag te gaan.

Waarom kinderen voorbereiden? Door vooraf even te focussen op enkele thema's of theatrale elementen die verweven zitten in deze creatie, prikkel je hun nieuwsgierigheid.

Zoom liefst ook in op het theaterbezoek op zich. Heeft jouw klas weinig theaterervaring? Of wil je de kinderen nog even herinneren aan de spelregels bij een theaterbezoek? Dan is het zeker de moeite om 'Tips voor een aangenaam theaterbezoek' door te nemen.

Reflecteer ook na de voorstelling op het theaterstuk. Samen met je klas kijk je naar de inhoud, de vorm en de inspiratie van de voorstelling.

Geef ons gerust achteraf feedback over de voorstelling en/of de lesmap via scholen@bronks.be.

Wij wensen jullie alvast een hele fijne theaterervaring!
Vriendelijke groeten,
het BRONKS-team

Inhoud

3 VOORAF

- 3 Tips voor een aangenaam theaterbezoek
- 4 De brochuretekst
- 5 Over theater en theater spelen

6 THEMA'S

- 6 De dood
- 7 Hoe dood is dood?

8 ACHTERAF

- 8 Bespreek de voorstelling
- 9 Troost
- 10 Missen en mopjes
- 11 Rouw en afscheid in verschillende culturen

12 ACHTERGRONDINFO

- 12 Extra materiaal voor leerkrachten
- 13 Bio's
- 14 Interview met de maker

BIJLAGEN

- 16 Bijlage 1
- 20 Bijlage 2

Vooraf

Een theaterbezoek begint niet pas wanneer de lichten in de zaal doven, vooral niet in een schoolsetting. Een goede voorbereiding in de klas maakt de kinderen enthousiast en helpt hen om met een open geest en een frisse blik van de voorstelling te genieten. Daarom geven we graag **tips voor een aangenaam theaterbezoek**.

Overloop de 'gedragscodes' van het theater

Het is belangrijk om kinderen voor te bereiden op hun eigen 'theaterrol': het publiek. Zij kijken vanuit hun stoel naar wat er op de scène gebeurt. Het publiek kan reageren, lachen, wenen, applaudiseren, maar blijft steeds zitten en vertelt niet het hele verhaal (of iets helemaal anders) na aan een buur.

Bespreek het verschil met de bioscoop

Waarom kan je in de bioscoop wel een zakje popcorn oppeuzelen, maar niet tijdens een theatervoorstelling? Vertel hen dat het geluid niet alleen storend is voor mensen om je heen, maar ook voor de acteurs op het podium. In theater is – naast de kwaliteit van het theaterstuk en de acteerprestaties van de acteurs – de interactie tussen het publiek en de acteurs cruciaal voor het slagen van de voorstelling.

Kom ruim op tijd

Voorzie voldoende tijd om nog even naar het toilet te gaan en de jassen en tassen op te bergen.

Vergeet niet je telefoon uit te zetten voor je de zaal binnengaat

Vertel de kinderen dat de zaal even donker zal worden

Leg uit dat de zaallichten zullen doven en de spots op de acteurs zullen branden. Voor sommigen misschien even schrikken, maar het is eigenlijk het perfecte moment om rustig te worden, om je goed in je stoel te nestelen, je zintuigen aan te scherpen en volop te genieten van de voorstelling!

Begeleid de kinderen rustig naar hun stoelen

Leerkrachten zitten best verspreid tussen de kinderen. Zo kunnen ze hen na een intense of luidruchtige scène makkelijker tot rust brengen. Felle reacties horen er soms bij, maar het is belangrijk dat de aandacht daarna weer snel naar het podium gaat.

Maak geen foto's tijdens de voorstelling

Foto's nemen is storend voor de voorstelling. Wil je toch beeldmateriaal, vraag deze dan achteraf via info@bronks.be.

Vooraf

DE BROCHURETEKST

Iets stopt.
Iets gaat stuk.
Als iets stuk is, dan kan je er niet meer mee spelen.
Tenzij dan met de stukjes. Maar die zijn soms te scherp en kunnen pijn doen.
Dus dat mag dan weer niet.
Veel dingen gaan kapot.
Lampen. Kranen. Broeken. Winterjassen.
Mensen ook.
Mensen gaan ook kapot.
Mensen gaan zelfs zo kapot dat ze doodgaan.
En dan moeten ze weg.
Niet in de gewone vuilbak natuurlijk, zoals de lampen en de kranen en de winterjassen.
Maar weg gaan ze wel.
Om nooit meer terug te komen.
En dat, dat is echt heel, heel triestig.
Dat ze nooit meer terugkomen?
Dat is niet te begrijpen.
En oneerlijk. En rot. En kut en fuck en shit. Sorry voor de vuile woorden. Dat mag je natuurlijk niet luidop zeggen.
Maar zo voelt het wel.

Met *Finale* brengt compagnie barbarie een voorstelling over eindigheid en tijdelijkheid.
En, om het grote woord te noemen: over de dood.
Na de voorstelling *Première* waarbij alles nog moet gaan beginnen, hebben we het nu over het moment wanneer alles gedaan is.

Wat is een einde? Wanneer eindigt iets definitiefs? Wat is dat eigenlijk: doodgaan? *Finale* wordt een intieme voorstelling met veel stukken en brokken die niet meer te lijmen vallen.
Een voorstelling die laat beseffen dat doodgaan betekent dat je nooit meer terugkomt.
En dat je daarbij alles mag voelen wat je voelt.
Shit ja. Fuck.
Pardon.

CONCEPT EN TEKST compagnie barbarie SPEL Sarah Vangeel, Liesje De Backer, Amber Goethals, Lotte Vaes
REGIE Karolien De Bleser TEKST compagnie barbarie SCENOGRAFIE Gilles Pollak KOSTUUMS Joëlle Meerbergen PRUIKEN Headworks TECHNIEK Saul Mombaerts LICHTONTWERP Frank Hardy GELUIDSONTWERP Adam Russell BEWEGINGSADVIES Zoë Demoustier PRODUCTIE BRONKS COPRODUCTIE Perpodium MET DE STEUN VAN Tax Shelter van de Belgische Federale Overheid via Cronos Invest MET DANK AAN De Studio

Vooraf

OVER THEATER EN THEATER SPELEN

Het publiek: Wat wordt er verwacht van het publiek? Bespreek met je klas wat er verwacht wordt van hen wanneer jullie naar het theater gaan. Daarvoor kan je de tips voor een aangenaam theaterbezoek op pagina 3 gebruiken. Hieronder vind je nog een extra opdracht.

Opdracht

Vraag aan de kinderen wat wel mag in de cinema en niet in het theater (eten en drinken). Vraag daarna waarom dit niet zou mogen. Geef hen de opdracht om te doen alsof ze een zakje chips opeten, met de bijhorende geluiden. Op deze manier wordt het duidelijk voor hen dat het geluid van eten storend is voor de acteurs.

De acteurs: Wat doen acteurs eigenlijk? Ze spelen een verhaal, ze doen alsof, ze spelen gevoelens, ... Ze overtuigen het publiek dat wat ze spelen echt is. Om dat goed te doen moeten ze twee dingen kunnen: gevoelens spelen en zich inleven in situaties. Daarvoor hebben we twee inleefoefeningen verzonnen.

Opdrachten

Oefening 1: Standbeelden

De kinderen staan recht. Jij draait je om en telt tot 3. In die tijd worden de kinderen een standbeeld. Na die drie tellen klap je in je handen en draai je je om. Dan tonen de kinderen hun standbeeld. Opgelet: een standbeeld beweegt niet en maakt geen geluid. Herhaal dit een paar keer. Leg hen uit dat je nu hetzelfde gaat doen, maar dan met gevoelens. Gebruik hiervoor de vier basisgevoelens: blij, boos, bang en verdrietig. Net voor jij je omdraait, benoem je dus een gevoel. Terwijl jij je omdraait transformeert ieder kind in houding en mimiek naar een standbeeld dat het door jou genoemde gevoel uitdrukt.

Oefening 2: Inleven in situaties

Acteurs moeten zich ook goed kunnen inleven in situaties. Kies een drietal situaties uit onderstaande lijst om te gebruiken, of verzin zelf situaties. Print de afbeeldingen van bijlage 1 op pagina 16 en hang ze op vier verschillende plekken in de klas. Lees telkens een situatie voor en vraag de kinderen om zich in te beelden dat het echt gebeurt. Hoe zouden ze zich voelen? Ze kunnen dan bij het gevoel gaan staan dat ze zelf zouden voelen in die situatie. Als kinderen meerdere emoties tegelijk zouden voelen, of niet weten wat ze zouden voelen, kunnen ze in het midden van de klas gaan staan. Tijdens deze oefening kan je leerlingen aan het woord laten om te vertellen waarom ze bij een bepaald gevoel staan.

Situaties:

- Je gaat straks puree met worst en appelmoes eten.
- De directrice is net komen zeggen dat je morgen naar een nieuwe klas moet.
- Je mag deze zomer een hele week naar de zee.
- Je kan niet slapen door geluiden.
- Je ouders hadden beloofd te gaan zwemmen, maar dan besloten ze ineens om toch niet te gaan.
- Je bent stout geweest en mag een hele week geen TV kijken.
- Je hondje is weggelopen en is al twee dagen weg.

Thema's

DE DOOD

Klasgesprek

Gebruik de voorpagina van deze map of ga via [deze link](#) naar het affichebeeld van de voorstelling. Bekijk deze met de kinderen.

Wat associëren de leerlingen bij het beeld op de affiche? Wat bij het woord *Finale*? Geef enkele voorbeelden van finales of eindes, bijvoorbeeld een zonsondergang, de laatste wedstrijd van een voetbaltoernooi... Vraag aan de kinderen of ze nog andere eindes kennen, tot ze op 'het einde van het leven' komen. Vertel dat de voorstelling die jullie gaan zien daarover gaat: over de dood.

Lees daarna onderstaand fragment uit de brochuretekst voor:

"Iets stopt. Iets gaat stuk. Als iets stuk is, dan kan je er niet meer mee spelen. Tenzij dan met de stukjes. Maar die zijn soms te scherp en kunnen pijn doen. Dus dat mag dan weer niet. Veel dingen gaan kapot. Lampen. Kranen. Broeken. Winterjassen. Mensen ook. Mensen gaan ook kapot. Mensen gaan zelfs zo kapot dat ze doodgaan. En dan moeten ze weg. Niet in de gewone vuilbak natuurlijk, zoals de lampen en de kranen en de winterjassen. Maar weg gaan ze wel. Om nooit meer terug te komen. En dat, dat is echt heel heel triestig. Dat ze nooit meer terugkomen? Dat is niet te begrijpen. En oneerlijk. En rot. En kut en fuck en shit. Sorry voor de vuile woorden. Dat mag je natuurlijk niet luidop zeggen. Maar zo voelt het wel."

Finale gaat dus over eindigheid en tijdelijkheid.
En, om het grote woord te noemen: over de dood.

Om met de klas een ingang te vinden om over het onderwerp dood te praten, kozen we het liedje van Tommie uit Sesamstraat over "dood zijn duurt zo lang".

Liedje

Beluister via [deze link](#) het liedje. Vraag de kinderen vooraf goed te luisteren naar welke bedenkingen, vragen en gevoelens Tommie heeft rond de dood. Door het nadien met de kinderen over de gevoelens van Tommie te hebben, kan je waarschijnlijk ook makkelijker bij de gevoelens en ervaringen van de kinderen raken. Hieronder vind je de tekst. Deze kan je eventueel afdrukken zodat de leerlingen kunnen meelezen tijdens het luisteren.

Het is niet fijn om dood te zijn,
dat maakt me soms een beetje bang.
Het doet geen pijn om dood te zijn,
maar dood zijn duurt zo lang.
Als je dood bent, slaap je stil.
Weet je wat ik weten wil?
Als je dood bent, droom je dan?
En waar droom je van?
Droom je van je eigen straat?
Dat je op de trommel slaat?
Dat je op een schommel staat?
Dat die steeds hoger gaat?

Dat je daar je moeder ziet?
Hoor je wel of hoor je niet
dat ze je geroepen heeft?
Droom je dat je leeft?
Het is niet fijn om dood te zijn,
dat maakt me soms een beetje bang.
Het doet geen pijn om dood te zijn,
maar dood zijn duurt zo lang.
Ik maakte me weer veel te naar,
ik laat gewoon het lampje aan.
Bij mij duurt het nog honderd jaar
voordat ik dood moet gaan

Thema's

HOE DOOD IS DOOD?

"Dood ben ik pas, als jij mij bent vergeten..."

- Bram Vermeulen

In de voorstelling krijgen we een kijkje in de gedachten van het hoofdpersoon. De vraag is: zijn de dingen in het hoofd van het hoofdpersoon echt? Of is het allemaal fantasie? Om de kinderen hierop voor te bereiden hebben we onderstaande opdracht met zeepbellen bedacht.

Opdracht

Stap 1: Wandel door de klas en blaas zeepbellen die de kinderen kapot kunnen prikken. Vertel hen dat ze op hun stoel moeten blijven zitten, maar wel de bellen kapot mogen maken. Ga zo even de klas rond en ga daarna terug vooraan staan.

Stap 2: Wanneer alle zeepbellen weg zijn, vraag je aan de klas of dit klopt. Zijn alle bellen weg? Ze zullen antwoorden dat de bellen inderdaad weg zijn.

Stap 3: Spreek hen tegen. Zeg dat jij vindt dat de zeepbellen er wel nog zijn. Vraag hen om de ogen te sluiten en de zeepbellen terug te proberen zien. Kunnen ze de zeepbellen zien in hun gedachten?

Stap 4: Leg uit dat dingen die er niet echt zijn in onze gedachten wél echt kunnen lijken. Gebruik het voorbeeld van een droom. Vraag aan de kinderen of ze ooit een droom hadden waarbij ze dachten dat iets of iemand er echt was. Vraag daarna of dit ook soms overdag gebeurt, wanneer ze wakker zijn. Of ze soms dus dagdromen. Wie of wat zien ze dan? Gebeurt het soms dat ze zich daardoor niet goed kunnen concentreren? Dat ze met hun gedachten echt op een andere plek zijn en niet zien en horen wat er rond hen gebeurt?

Stap 5: Praten met iemand die dood is: kan dat? Of gebeurt het alleen in ons hoofd? Beelden mensen zich dat misschien in? Veel mensen die een dierbare hebben verloren, ervaren nog lange tijd na het afscheid momenten waarop het lijkt alsof ze die persoon op straat zien lopen, horen binnenkomen of zelfs tegen hen praten. Zou het fijn zijn als iemand die dood is nog eens op bezoek zou kunnen komen? Of zou je dat eng vinden?

© Franky Verdickt

Achteraf

BESPREEK DE VOORSTELLING

Klasgesprek

Geef de kinderen de tijd en de kans om te ventileren over hoe ze de voorstelling beleefden, wat ze voelden, wat ze moeilijk of juist leuk vonden. Meestal komt het nagesprek vanzelf op gang. Onderstaande vragen kunnen helpen.

- Wie stond er op het podium?
- Wat deden die daar?
- Waren die allemaal echt?
- Wie was er echt en wie was er niet echt?
- Wat kan je vertellen over de mopjesverteller? Wat voelde die? Wat deed die allemaal? Hoe werd die getroost?
- Waarom zou die mopjes willen vertellen? Zou haar dat troosten? Zijn er nog andere dingen die haar konden troosten?
- Wat zag je op het podium? Wat denk je dat de makers wilden duidelijk maken met de doeken en met de plastic gordijnen?
- Welke kleuren zag je? Wat viel op in de belichting? In de kostuums? In het decor?
- Waar ging de voorstelling eigenlijk over?
- Wat voelde je tijdens het kijken? En waarom voelde je dat?
- Herinner je je de muziek? Welke gevoelens riep de muziek op?

Achteraf

TROOST

Een belangrijk thema in de voorstelling is troost. Vooral ook jezelf troosten. Want hoe geraak je in godsnaam van dat verdriet af?

Klasgesprek

Wat doen de kinderen als ze verdrietig zijn of zich verdrietig voelen? Wat helpt hen dan om zich weer beter te voelen? Hebben ze zelf ook al eens iemand getroost die heel verdrietig was? Hoe deden ze dat dan?

Troosten is niet altijd makkelijk. Misschien is het wel fijn om met de klas eens na te denken over hoe je een kindje dat iemand verloor zou kunnen troosten. Wat zou je in de klas kunnen doen? Hoe zou je zelf getroost willen worden? Zou je willen praten over het verlies, of net niet? In het boek *“Dood zijn, is dat voor altijd?”* van Lies Scaut vind je mooie suggesties om met de kinderen aan de slag te gaan rond dit thema. Je kan in de klas ook onderstaande drama-oefening doen rond troost.

Opdracht

Stap 1: Troostende houdingen en gebaren

Zoek samen met de kinderen naar zoveel mogelijk troostende gebaren, houdingen, handelingen, ...
Maak er foto's van, zodat je ze nadien nog terug kan gebruiken.

Stap 2: De machine, opwarming en oefening

- Kennen de kinderen een lopende band? Bekijk eventueel dit fragment met hen.
- Maak ruimte in de klas en duid een 8-tal kinderen aan: vraag hen naar voor te komen en op een rij te staan. Deze kinderen gaan stap voor stap een machine bouwen: een lopende band.
- Vraag aan één kind om een paar stappen naar voor te zetten en een repetitieve beweging van een machine te verzinnen.
- Vraag een tweede kind hier een passende beweging bij te verzinnen.
- Elk kind voegt om te beurt zo'n "machinale" beweging toe, tot de machine af is.
- Je kan muziek gebruiken als ondersteunend ritme, bijvoorbeeld Oxytoxy van slagerij Van Kampen. Vraag de kinderen even heel goed te luisteren naar de muziek en het ritme ook echt te pakken.
- Werk nu met een ander groepje van een 8-tal kinderen en vraag hen om – net zoals bij het vorige groepje – één voor één in de machine te stappen en zo gaandeweg een snoeptestmachine te bouwen.
- Is er nog een 3de groepje dat aan de beurt wil, dan kunnen titels als pruikenmachine, testmachine voor nylonkousen of taartenfabriek inspireren.

Stap 3: De troostmachine

- Gebruik nu de houdingen, gebaren en handelingen uit stap 1 van deze oefening als inspiratie voor de kinderen om een 'troostmachine' te maken. Herneem ze eventueel even vooraleer de kinderen in groepjes hiermee aan de slag gaan.
- Ook hier kan het geven van een titel de kinderen inspireren. Titels kunnen zijn: zakdoekjesmachine, knuffelmachine, luisterfluistermachine, bloemenmachine, gekkebekkenmachine, ...
- Ook hier kan muziek helpen om in de juiste sfeer te komen. Gebruik bijvoorbeeld het nummer Fryderyk van Oskar Schuster of een ander rustig nummer.

Achteraf

MISSEN

Klasgesprek

De mopjesverteller heeft grote emoties en mist de persoon die overleden is. Hebben de kinderen ooit al eens iemand moeten missen? Bijvoorbeeld heimwee op bosklassen? Of de eerste dag in de kleuterschool? Of afscheid van iemand die ver weg woont? Of iemand die gestorven is?

Opdracht

Print de tekening in bijlage 2 op pagina 20 en deel ze uit aan de kinderen met de volgende opdracht:

- Teken op de lege plek naast het kindje wie je mist of wie je nooit zou willen missen. Het kunnen zeker ook meerdere personen zijn. Het kan ook bijvoorbeeld een huisdier zijn.
- In de tekstballon mogen de kinderen schrijven wat ze zouden willen zeggen of vragen aan die persoon of personen.

MOPJES

Klasgesprek

In de voorstelling geeft het hoofdpersonage een show met allemaal mopjes. Welke mopjes herinneren de kinderen zich nog? Welke mopjes vonden ze het grappigste? Waren er mopjes die ze niet grappig vonden? Mag je lachen met de dood? Kunnen mopjes helpen wanneer je verdrietig bent? Kies in groep jullie favoriete mopje uit de voorstelling. Je kan deze mop opschrijven en ophangen. Kennen de leerlingen nog meer moppen? Laat hen deze vertellen in de klas.

© Franky Verdickt

Extra opdracht

Het andere personage in de voorstelling zie je steeds opnieuw doodgaan. Het leuke aan theater is dat je alsof kan doen: er kunnen dingen gebeuren die niet echt zijn. Je kan dus “doodgaan”, maar daarna gewoon terug verder leven. Geef de opdracht aan de kinderen om allemaal een dramatische dood na te spelen.

Achteraf

ROUW EN AFSCHEID IN VERSCHILLENDE CULTUREN

Klasgesprek

In verschillende culturen wordt er op verschillende manieren omgegaan met rouw en afscheid. Ga met de leerlingen in gesprek over hoe zij rouwen en welke afscheidsrituelen ze kennen. Je kan ook de ouders van je leerlingen uitnodigen om in de klas iets te komen vertellen hierover.

Hieronder vind je nog een aantal voorbeelden van rouw- en afscheidsgebruiken van verschillende plekken die de leerlingen misschien nog niet kennen.

New Orleans: Jazz Funeral

Na de afscheidsdienst trekt een muzikale stoet van vrienden en familie, muzikanten en de begrafenisondernemer door de stad naar de begraafplaats. Er wordt muziek gespeeld. Eerst is die somber, maar na de begrafenis wordt de muziek feestelijk.

Mexico: Dia de los Muertos

In Mexico worden op Dia de los Muertos foto's van overledenen kleurrijk uitgestald om te laten zien dat ze niet vergeten worden. Dia de los Muertos wordt elk jaar feestelijk gevierd op 1 en 2 november. Op dat moment komen onze wereld en die van de doden samen.

Indonesië: Tau Tau pop

Wanneer iemand overlijdt wordt in Indonesië een Tau Tau pop gemaakt. Deze poppen worden uit hout gehakt en moeten zoveel mogelijk lijken op de persoon die gestorven is. Ze worden in levensechte grootte gemaakt, krijgen de kleding van de overledenen en soms zelfs attributen.

Ghana: Gepersonaliseerde doodskisten

In Ghana worden doodskisten gepersonaliseerd. De nabestaanden kiezen hoe de doodskist er zal uitzien op basis van hun herinneringen aan de overledene. Het duurt lang om de doodskist klaar te maken, dus zitten er vaak enkele maanden tussen het overlijden en de begrafenis. Een begrafenis duurt er ook drie dagen lang en er worden vrienden van vrienden en kennissen van kennissen uitgenodigd. Er is dus veel tijd nodig om dit te organiseren.

Extra

VOOR LEERKRACHTEN

Voor leerkrachten die zelf meer informatie wensen over rouwbegeleiding van kinderen/jongeren, geven we een beknopt overzicht van mogelijke bronnen.

Zo kan je terecht op:

- De website van Klasse:
 - In [dit artikel](#) vind je meer informatie over omgaan met rouwen en verdriet in de klas.
- De website van Kind en Gezin:
 - Op [deze pagina](#) over rouwen vind je ook veel nuttige informatie.

Ook in de literatuur zijn mooie werken te vinden rond rouw en rouwverwerking bij kinderen. Hier vind je enkele suggesties:

- *Dood zijn, is dat voor altijd? En alle andere vragen van kinderen over de dood.* Lies Scaut (auteur) en Isabelle Geeraerts (illustraties), 2023, Pelckmans Uitgevers, ISBN 9789463830164
- *Het einde van iemand.* Floor Bal (auteur) en Grootzus (illustraties), 2022, Uitgeverij J.H. Gottmer, ISBN 9789025776220
- *Linus.* Mieke Versyp (auteur), Pieter Gaudesaboos & Sabien Clement (illustraties), 2007, Lannoo, ISBN 9789020972603
- *Nu jij er niet meer bent – rouwen met kinderen en tieners.* Claire vanden Abbeele (auteur), 2001, Lannoo, ISBN 9789020945850
- *Het boek van de troost.* Kolet Janssen & Rebekka Jonkers (auteurs), Merel Eyckerman (illustraties), 2007, Davidsfonds/Infodok, ISBN 9789059082380
- *Ik krijg tranen in mijn ogen als ik aan je denk.* Ineke Van Essen (auteur), Joep Bertrams (illustraties), 2017, Scrivo Media, ISBN 9789491687501
- *Sommige dingen (vallen in het water).* Roel Verniers, Clara Van Den Broek (auteurs), 2012, Uitgeverij Vrijdag, ISBN 9789460011702

compagnie barbarie

Over het gezelschap

compagnie barbarie is een theatergezelschap van vijf vrouwen dat zich richt op actuele thema's en die steeds op kindermaat weet aan te snijden.

Zowel kinderen als volwassenen worden geconfronteerd met een snel veranderende wereld en niemand weet hoe de dag waaraan we begonnen zijn zal eindigen. Daarom gaat cie barbarie samen met het publiek op onderzoek uit.

cie barbarie schuwt geen enkel onderwerp, is niet vies van een beetje rebellie en zoekt vooral naar houvast in humor, absurditeit en een grote dosis dagelijkse zelfrelativering.

BRONKS-in-huis- gezelschap

compagnie barbarie vindt tot 2027 een trouwe partner in BRONKS. Er wordt samen geproduceerd, artistieke ideeën uitgewisseld en BRONKS ondersteunt het gezelschap praktisch, organisatorisch en financieel.

Interview

compagnie barbarie werkt aan een nieuwe voorstelling: *Finale*. Na *Première* kiezen ze nu voor het andere uiterste. Deze keer eindigt het wel. En dat einde heeft een duidelijke naam: de dood. We spraken met **Liesje De Backer** en **Karolien De Bleser** over hun nieuwe voorstelling, rouwhallucinaties en waarom je tegen kinderen best gewoon zegt waar het op staat.

Waarom wilden jullie een voorstelling over de dood maken voor zesjarigen?

Liesje De Backer: Het is een thema dat al jaren in ons hoofd zat, maar we kwamen er nooit echt toe om er een voorstelling over te maken. Tot we *Première* maakten. Toen dachten we: als we ooit *Finale* maken, dan moet het daarover gaan.

De dood is onvermijdelijk. Iedereen wordt er vroeg of laat mee geconfronteerd, op verschillende momenten en in verschillende vormen. Toch blijft het een onderwerp waar ongemakkelijk omheen wordt gelopen, zeker bij kinderen.

Karolien De Bleser: De echte doorbraak kwam er na het zien van een documentaire over Sesamstraat. Daarin overlijdt een acteur en de makers staan voor een fundamentele vraag: vertellen we de kinderen dat het personage op reis is? Met pensioen? Of zeggen we gewoon de waarheid? Wat daar gezegd werd, is ons altijd bijgebleven. Dat het belangrijk is dat kinderen twee dingen weten over de dood. Ten eerste dat dood betekent dat iemand nooit meer terugkomt. En ten tweede dat je alles mag voelen wat je daarbij voelt. Die helderheid werd het vertrekpunt voor *Finale*.

Jullie kiezen dus expliciet voor een onverbloemde voorstelling?

Liesje: Ja. In ons vooronderzoek merkten we dat je bij kinderen beter niet vertroebelt of in metaforen spreekt. Niet zeggen dat iemand 'slaapt', want dan kunnen ze bang worden om zelf te gaan slapen. Niet zeggen dat iemand 'op reis is', want dan wachten ze op terugkomst. Je moet zeggen: het hart is gestopt met kloppen. Die persoon komt nooit meer terug.

Karolien: Vooral dat woord "nooit" is cruciaal en tegelijk moeilijk. Kinderen kennen 'nooit' als iets relatiefs. Ze zeggen: "Ik mag nooit hamburgers." Behalve die ene keer dan toch... Maar bij de dood betekent 'nooit' plots ook echt nooit.

"Het is belangrijk dat kinderen twee dingen weten over de dood. Ten eerste dat dood betekent dat iemand nooit meer terugkomt. En ten tweede dat je alles mag voelen wat je daarbij voelt."

Toch beperkt *Finale* zich niet tot louter klare taal.

Karolien: Inderdaad. *Finale* houdt het midden tussen beeldend en teksttheater. We zochten dan ook naar een manier om rouw voelbaar te maken zonder die uit te leggen. We kwamen uit bij het fenomeen van rouwhallucinaties: het gevoel dat je de overledene nog hoort, ziet of voelt. Dat je de sleutels in het bakje hoort vallen, hun gewicht op het bed voelt of hun stem in de kamer hoort. Dat vonden we interessant om visueel te maken. De afwezigheid is soms té aanwezig. Soms verstikkend aanwezig. En dan plots weer helemaal weg, terwijl je net dat gevoel van samen in de zetel zitten nog eens wilt beleven.

Er wordt ook niet gesproken over een specifieke doodsoorzaak.

Karolien: Dat is een bewuste keuze. Zodra je een oorzaak benoemt – ziekte, ongeval – vertel je een specifiek narratief. Wij willen het hebben over rouw als toestand. Over wat dat met je doet.

Liesje: Ook de relatie tot de overledene blijft open. Partner? Ouder? Vriend? Dat wordt niet ingevuld. Zo kan iedereen zich spiegelen.

Wat hopen jullie dat kinderen meenemen uit Finale?

Karolien: Dat alles wat ze voelen oké en legitiem is. Je kunt heel hard lachen en je gesteund voelen, maar ook heel triest, kwaad of alleen zijn. Die *mishmash* aan gevoelens is perfect normaal. We beseffen ook dat de grootste doelgroep van deze voorstelling niet kinderen zijn die zelf verlies hebben meegemaakt – gelukkig maar. Het zijn vooral kinderen die niet goed weten hoe ze moeten omgaan met anderen die rouwen. Die zich afvragen waarom hun klasgenoot drie jaar later “nog steeds” huilt om het overlijden van een ouder. Maar rouw raakt ook niet ‘opgelost’. Je bent er niet op een dag klaar mee. Het verandert, maar het stopt niet. Rouw is niet alleen intens in de eerste weken. Het duikt jaren later opnieuw op. Op verjaardagen, bij mijlpalen, wanneer je zelf ouder wordt.

Is de voorstelling dan bedoeld als opening voor gesprekken?

Karolien: Ja. Dat hopen we echt. Als we willen dat de dood minder taboe wordt, dan moeten we erover spreken. En daar wringt het schoentje: we hebben er nauwelijks taal voor. Je kunt niet zomaar vragen: ‘Hoe gaat het met het verlies van je papa vandaag?’ Maar soms is dat wél wat je wil weten.

Liesje: En als rouwende heb je daar soms ook nood aan: aan een soort ‘blij verdriet’. Dan hoop je eigenlijk dat iemand die vraag stelt, meestal is dat dan bij een verjaardag of herdenkingsdag, om herinneringen terug op te halen en ruimte te geven aan die gevoelens.

Karolien: Ik had ook nog dit citaat opgeschreven: “Het is niet omdat het moeilijk is dat we er niet over praten, het is omdat we er niet over praten dat het moeilijk is.” Van Seneca. Fantastisch.

Liesje: Seneca! Dat weten we dus al zolang, en toch...

En eindigt de voorstelling effectief?

Liesje: Ja. De voorstelling eindigt. Maar wij stoppen niet. Want ja, mensen denken dat, hé.

Karolien: Zo meta gaan we nu ook weer niet...

"Het is vooral voor kinderen die zich afvragen waarom hun klasgenoot drie jaar later 'nog steeds' huilt om het overlijden van een ouder."

BANG

BLIJ

VERDRIETIG

BOOS

